

1. ZATI OROKORRA

Ohikoa den egituraketa akademikoaren arabera Zuzenbide Penaleko irakasgaia bi zatitan banatzen da: Zati *orokorra* eta *berezia*. Zigor Kodeak berak halako egituraketari ekiten dio lehenengo liburuan “Delitu eta faltei, pertsona erantzuleei, zigorrei, segurtasun-neurriei eta arau-hauste penalaren gainerako ondorioei buruzko xedapen **orokorrak**” ematen direnean, bigarren liburuan “Delituak eta horiei dagozkien zigorrak” azaltzen diren bitartean. Bi zati edo atalon arteko funtsezko aldea delituen deskribaketa egiteko ikuspegian datza, izan ere Zati orokorrean delitu guztietan agertzen diren zertzeladak —eta ez bakoitzak bereizgarri duena— baita interesgarri. Batean orokortzeari ekiten zaio, bestean banako delituei. Alegia, Zati orokorrean delitu orok dituen ezaugarri komunak deskribatzeari ekiten zaio. Bai giza hilketa, bai delitu ekologikoa, bai lesioak, bai prebrikazioa, bai abortua... denek badituzte erakunde juridiko komunak, arau berberen arabera funtzionatzen dutenak eta horregatik komeni da erakunde horiek (bidezkotze-kausak, erruduntasuna bazterten duten kausak, errakuntza, doloa, saiakuntza, egiletza...) guztiak batera jorratzea. Zati bereziarekin, ordea, delituak estudiantzeko ikuspegia aurkakoa dugu, izan ere komuna dena bilatu eta aztertu beharrean, delitu bakoitzak duen berezitasuna nabarmentzen baita: Zati berezian, delitu guztiek komuna dutena finkatutzat emanik, jarduera deliktibo bakoitzak dituen ezaugarri propio eta bereizgarriak identifikatu, ordenatu eta sailkatzen dira.

Liburu honen sarreran genioen bezala, Zati orokorra lantzeko jarraitu den eskema hurrengo hau dugu: lehenik eta behin *eskema praktikoa* aurkeztuko ditugu; bigarrenik, eskema horien laguntzaz soluzioa ematekoak diren kasu praktikoa azaltzen dira; hirugarrenik zati teorikoa dator, bertan, irakur daitezke Zati orokorreko ikasgairik garrantzitsuenen laburpen modura uler daitezkeenak; eta, laugarrenik, oinarriko bibliografia. Ekin diezaiozun bada lehenengoari.

1.1.- ESKEMA PRAKTIKOAK

Zati orokorrak delitu guztien erakunde juridiko komunak identifikatu, aztertu eta haien arteko harremanak argitu behar baditu, orduan ulerterraza da eskema praktikook erakunde juridiko garrantzitsuenen berri emango digutela aldarrikatzea. Are zehatzago, eskema gehienak *delituaren teoriaren* barne atalei buruzkoak dira, batez ere *zuzenbidekontrakotasun penala* edo *bidegabetasun tipoaren* kategoria sistematikoaren logikan. Baina lehenengo epigrafe honetan (*eskema praktikoa*) eskemak ematea ez ezik osagarria den beste helburu bat ere bilatzen da: kasu praktikoei irtenbidea emateko metodologia gureganatzea hain zuzen ere. Horrek ordea eskemaren aurretiko azalpen orokorra eskatzen du, aldi berean delituaren teoria zer den eta gero emango diren eskemak ere argitzen lagunduko diguna.

1.1.1. KASU PRAKTIKOEI EZARRI BEHARREKO METODOLOGIA

Hiru fase jorratu behar dira, Zati orokorraren ikuspegitik, kasu baten ebazpena bilatzerakoan:

1.1.1.1. LEHENENGO FASEA: KASUA ULERTU BEHARRA

Lehenengo arauak/aholkuak:

- 1.- Kasua patxadaz eta bi edo hiru aldiz irakurri behar da.
- 2.- Zuzenbide penalaren ikuspegitik garrantzia izan dezaketen elementu faktikoa (egitatezko osagaiak) bereziki kontuan hartu behar dira (honek suposatzen du aurrez ezagutzen dela dotrina juridikoa, jurisprudenzia eta lege-arauketa penala).
- 3.- Ikusi beharra dago zein puntutaraino jo daitekeen frogatutzat aztertzen ari den elementu eta egitate bakoitza.
- 4.- Kasua, soluzio juridikoa emateari begira, antolatu egin behar da, ahal bada, grafikoak erabiliz.

1.1.1.2. BIGARREN FASEA: EGITATEZKO SUPOSAMENDUAREN AZTERKETA JURIDIKOA

A) SARRERA

Hiru baliabide tekniko, nagusiki, erabili beharko dira:

- aplikatu beharreko lege-arauketa;
- interpretazio jurisprudenziala;
- interpretazio dotrinala.

Delituaren teoria juridikoa, gure kasuan, **teoria orokorra**, menperatzen dela esan daiteke, hain zuzen, aipatu hiru baliabideak behar bezala ezagutzen eta erabiltzen direnean.

Azterketa juridikoa egiteko **ESKEMEZ (ik. infra 1.1.2.1. eta hurr.)** baliatuko gara, delituaren teoria orokorra, guztia, biltzen dutenak. Eskemetara, hortaz, biltzen da azterketa juridikoa aurrera eramateko ezinbestekoa den delituaren teoria. Eskemek orduan gida-funtzioa izan behar dute, edozein delituen aurrean erantzulea nor/nortzuk diren eta zein ondorio dakar/dakartzan ere argitzeko bidean.

Erantzukizun penalaren eskema laburtuan (1.1.2.1.) hiru bloke nagusi desberdinu behar dira:

- 1) delituaren elementuak: funtsezkoak eta akzidentalak
- 2) (delituaren) agerpen erak: hots, garapen eta partaidetza graduak eta
- 3) ondorio juridikoen zehaztapena: penaren zehaztapena, segurtasun-neurriena, pena zein ondorio erantsiena, erantzukizun zibilarena eta prozesuaren kostuena.

Bigarren eskemak [**Delituaren funtsezko osagaien eskema (1.1.2.2.)**] delituaren funtsezko elementuei besterik ez die ekiten. Ikuspegi pedagogikotik begiraturik, egokien eta ezinbesteko suertatzen da eskema hau delituaren teoria orokorra zer den ulertzen hasteko.

B) DELITUAREN ELEMENTUAK: LEHENENGO HURBILKETA.

1. Delitu guztiak hiru motaren arabera, **HIRU TIPO**² desberdinen arabera, sailka daitezke: egite-delitu dolozkoa, egite-delitu zuhurtziagabekoa eta ez-egite tipoa (dolozkoa zein zuhurtziagabekoa izan daitekeena).

Adibidez:

- Giza hilketa: noiz hiltzen da doloz?. **DOLOA**, *bidegabetasun tipoa* (<<tipo de injusto>> delakoa) deskribatzen duen egoera objektiboa egiteari buruzko jakintzan eta nahian datza. Doloak suposatzen du, bidegabetasun tipoa objektiboki deskribatzen duena jakinaren gainean gauzatu egiten dela. Egileak badaki zer egiten duen (jakintza) eta hori egiteko *asmoz* dihardu (egiten ari dena nahi du egin: nahia). Giza hilketaren adibidearen kasuan, hortaz, dolozkoa da, baldin eta egileak bazekien labankadak, esaterako, ematen ari zela eta hori nahi bazuen.
- Giza hilketa zuhurtziagabekoa: esaterako, ikastola baten aurretik azkarregi gidatzeagatik norbaitek haur bat kotxez harrapatu eta hiltzen du. Egileak ez du EMAITZA nahi. Horregatik dolorik ez dago: Zigor Kodearen 138 artikulua deskribatzen duen hilketa nahi ez duelako. **ZUHURTZIAGABEKERIA**ren oinarrian *kontuzko arauaren urrapena* (<<infracción de la norma de cuidado>> delakoa) dago (*behar bezala ez aritzea*), hain zuzen, dolozko tipo batean deskribatzen den egoera objektiboa sortzen duena, baina, egiten ari den ekintza-jarduera ezagutu eta nahi arren (gidariak azkar gidatu *nahi* du: doloa), azkenik gertatzen den egoera objektiboa nahi ez duela (gidariak, ordea, ez du haurra harrapatu nahi: ez du emaitza nahi).
- **EZ-EGITE** kasu argia: Zigor Kodearen 195 artikulua. Egite eta ez-egitearen arteko desberdintasuna, egituran eta zentzu normatiboan bilatu beharra dago.
  - Egituran: egite-delitua gertatzen da Zigor Kodeak deskribatzen duen jarduera aurrera eramaten denean (Kodeak dio: ez hil —ZK 138 art.—; baina norbaitek tiroz hiltzen du bere emaztea). Ez-egite delitua, ordea, gertatzen da, deskribatzen den jarduera aurrera eramanez, beste ekintza bat egiten denean: hala nola (ZK 195 art.) norbaitek ez du gelditu nahi, odoletan eta hiltzeko zorian dagoen beste pertsona bat laguntzeko. Kasu horretan Kodeak dio: *lagundu!* eta egileak, ordea, ez du laguntzen.

² Benetan, sailkapena **egite eta ez-egite** delituen artekoa izan behar da eta, aldi berean, egite delitua dolozkoa eta zuhurtziagabekoa izango da, ez-egite delitua ere dolozkoa eta zuhurtziagabekoa izan daitekeen bezalaxe. Sailkapena, hortaz, ez da “hirukoitza”, baina arrazoi pedagogikoengatik horri eustea komenigarria deritzogu.

- Zentzu normatibotik begiratuta: egite-delituetan, debeku-araua urratzen da (*ez hil!*); ez-egite delituetan, berriz, agindu-araua (*lagundu!*).

Aipatu hiru *tipo* edo delitu-mota desberdinei, elementu edo osagaien eskema desberdin bana dagokie. Are zehatzago: egite-delitu doloizkoaren eskemaren muina (baita gainontzeko tipoentzat komunak diren elementuen eskema ere) **1.1.2.1. apartatuan** jasotzen da. Zuhurtziagabekeriako tipoaren eta ez-egite tipoaren berezitasunak, ordea, **1.1.2.11. eta 1.1.2.12. apartatueta**ra bilduta daude: azken bi hauek, hortaz, doloizko egite-tipoaren funtsezko eskemaren osagarri gisa ulertu behar dira, komunak diren osagaien gainetik zenbait berezitasun gaineratzen dituzten neurrian. Arrazoi pedagogikoengatik, une honetan, egite-doloizko tipoari ekingo diogu, zuhurtziagabekeriak eta ez-egiteak aurkezten dituzten berezitasunak alde batera utzirik.

2. Dena dela, kasu guztietan, delitua egon dadin, zigortzen den delitua egon dadin, **EKINTZA** (*PORTAERA* edo *JARDUERA* ere izendatuko duguna), **TIPIKOA**, **ZUZENBIDEKONTRAKOA**, **ERRUDUNA** eta **ZIGORGARRIA** izan behar da (**ik. 1.1.2.2.**). Elementu hauek delituaren existentzia baldintzatzen dute, horregatik **DELITUAREN FUNTSEZKO OSAGAI**AK dira: hauetariko bat gabe deliturik ez delako. Hauen aldean, elementu edo **OSAGAI AKZIDENTALAK** ditugu, Zigor Kodearen 21, 22 eta 23 artikuluetan aurreikusten direnak (**ik. 1.1.2.3.**).

2.A. **DELITUAREN FUNTSEZKO OSAGAI**AK. **1.1.2.2.** eskemaren arabera, bi zutabe desberdindu behar ditugu, ezkerrekoa eta eskuinekoa:

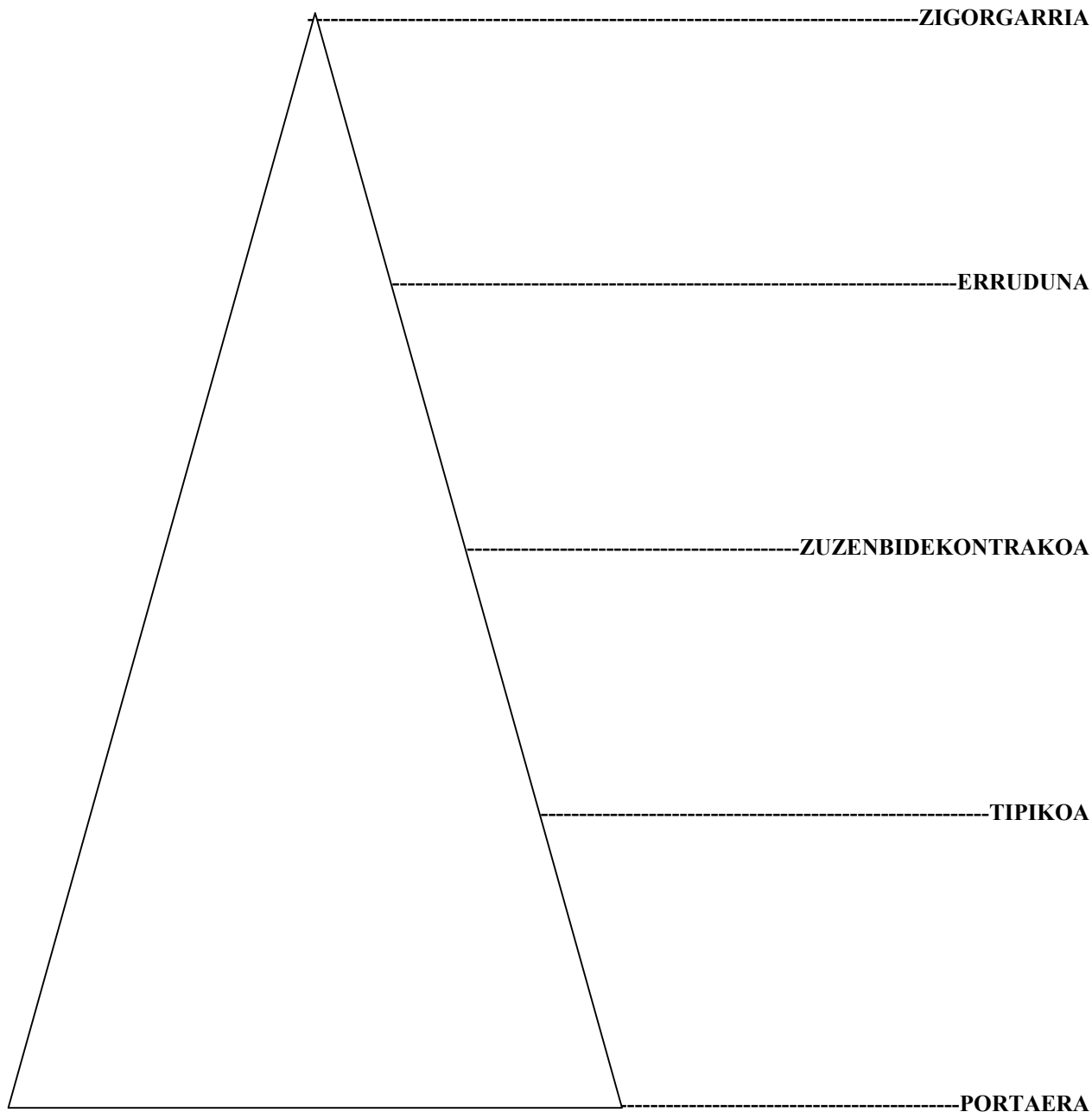
- ezkerrekoa: elementu **POSITIBO**en zutabea du;g
- eskuinekoa: elementu **NEGATIBO**en zutabea da (dagokion elementua baztertzen duen kausen berri ematen diguna).

Eskemaren zutabeak, hortaz, delitua deskribatzeko tresna gisa ulertu behar dira. Ezkerreko elementuek delitu baten —edozein delituren— deskribaketa abstraktua (positiboa) ematen digute. Horretarako zein elementu edo osagai gertatu behar diren argitzen digu: giza hilketa, lesioak, prebarikazioa, atentatua, bortxaketa, eta abar... Guztiek portaera tipikoa, zuzenbidekontrakoa, erruduna eta zigorgarriak izan behar dute; bestela ez da deliturik.

Eskuineko zutabeak, berriz, funtsezko osagai positiboak noiz baztertzen diren, hau da, noiz ez diren gertatzen argitzen digu. Norbaitek hiltzen badu gizon bat jarduera tipikoa da baina legebidezko defentsan aritu bazen ez da deliturik egongo: are zehatzago, legebidezko defentsa bada bidezkotze-kausa bat da eta hura gertatuz gero, jardueraren zuzenbidekontrakotasuna desagertzen da. Ezkerreko zutabeak, beraz, elementu positiboak baztertzeko arrazoiak ematen dizkigu: delituaren deskribaketa abstraktu-negatiboa ematen digu.

Baina zutabeen ezaugarri nagusiaren (positibo-negatibo) jakinaren gainean egonik, bada bigarren ezaugarria ezinbestekoa dena aipatu eskema behar bezala ulertu ahal izateko, osagai funtsezkoak logika *piramidalaren* arabera eratuta egotea. Azal dezagun ideia garrantzitsu hau grafiko baten bitartez.

DELITUAREN TEORIA JURIKIOARI DAGOKION AZTERKETA PIRAMIDALA

Delituaren teoria orokorraren azterketa modua **PIRAMIDALA** dugu, piramide baten antzera: hau da, elementu bakoitza, hurrengoaren auresuposamendua da eta falta bada azterketa geldiarazten du. Alegia: ekintzarik (portaerarik) ez badago, badakigu deliturik ez dela eta ez dugu aztertuko ea tipikoa den; edo portaera tipikoa izan arren, zuzenbidekontrakoa ez bada ez dugu azterketarekin aurrera jarraituko; eta abar. Azterketa modu hau Europa kontinentalean oro har jarraitzen da (Alemania, Austria, Suitza, Italia, Grezia edo Estatu espainiarrean, eta beste hainbat Estatutan, besteak beste, Europaz kanpoko Japonia, Turkia eta abarretan ere). Mundu anglosaxoian, berriz, ez dute kategoriaz osatutako sistema batez funtzionatzen:

topologia lineala eta konmutatiboaren sistemaz, hau da, kasu-taldeen sistemaz baizik. Gure sistema, ordea, *mailakatutako kategoriaz osatutako sistema*³ da.

Ikuspegi praktiko batetik begirata esandakoak zera dakar: delituaren teoriak ezartzen duen aztertze modua osagaien hurrenkera bakarra eta finkoari loturik dago. Beti ere, lehenengo osagaietatik hurrengo kategorietara eraman behar da azterketa elementuon hurrenkera inolaz ere aldatu barik. Eskemaren zutabeen ikuspegitik, azterketa *goitik behera* egin beharra dago, beharaino iritsi arte deliturik ez baita izango.

Sistemak eskaintzen duen **abantaila** zera da: arazo juridiko-penalak aztertzeko *lupa* bat eskura jartzea, pentsatzeko lupa alegia. Gainera azterketa heltzen den puntuaren arabera, egindako ekintzaren ondorioak desberdinak izango dira. Esaterako, ekintza erruduna izan ezean, zigorrak zentzu hertsian ez da ezarriko baina segurtasun-neurriak ezar daitezke; edo zuzenbidekontrakoa ez bada ere, delitutik eratorzen den erantzukizun zibilari batzuetan aurre egin beharko zaio, eta abar.

Sistemari esker, kasuak aurkezten dituen arazoak sailkatu ahal izango ditugu eta hurrengo galdera hauek taxuz erantzun ahal izango ditugu: nor izan beharko den zigortua eta baita ere zigortuta suertatuko ez direnen artean, zergatik batzuei edo besteei ondorio juridiko desberdinak egozten zaizkien.

Esandakoari jarraiki honako **arau edo aholkuak** kontuan hartu beharko dira, AZTERKETA JURIDIKOari ekiteko:

1. Arazo juridikoak identifikatu behar dira eta KOKATU eskemaren barruan dagokion tokian.
2. Ekintza deliktiboan parte hartzen duen pertsona bakoitzaren kasuan, delituaren kategoria guztiak baieztatu beharko dira. Pertsona bakoitzari ESKEMA OSOA aplikatu behar zaio (berezitasunak ikusiko dira partaidetzaren/egiletzaren arazoa aztertzekoan). Edozein kasutan *erantsitasunaren printzipioari* (<<principio de accesoriadad>> delakoari) jarraiki, lehenik egilearen erantzukizuna aztertu beharko da eta gero partaideena, azken hauena aurrekoaren menpe dagoelako.
3. Azterketa beti elementuz elementu egin beharko da: lehenik ea ekintza den, gero tipikoa ote den...delituaren teoriak ORDENA LOGIKO hori jarraitzen duelako eta baieztatzen den (ala ez den) kategoriaren arabera, ondorioak desberdinak direlako.

2.B. DELITUAREN OSAGAI AKZIDENTALAK (ik. 1.1.2.3.). Delituaren existentzia ez dago osagai hauen menpe. Delitu askotan ez da batere inguruabarrik gertatzen eta bada delitua, zigortu beharrekoa. Inguruabar aldarazle **aringarri, astungarri edo mistoaren** funtzioa da, beraz, egindako delituaren larritasunaren neurria are gehiago zehaztea. Hiru motatakoak izan daitezke inguruabar aldarazleak: aringarriak, astungarriak eta mistoak.

Inguruabarren kasuan, zuzenbide penaleko erakunde juridiko gehienekin gertatu ohi den bezala, ez da komeni horiek intuizio hutsez ezartzea, alegia, aldez aurretik inguruabarren esanahi teknikoa eta interpretazioa, jurisprudentziala eta dogmatikoa ezagutu gabe ezartzea. Ez ezazu aplikatu, beste hitzetan, hitzez hitzeko idazketaren arabera, edukia eta esanahia azaletik *argia* balitz ere.

Delituaren azterketaren barruan funtsezko osagaiak eta osagai akzidentalak identifikaturik, garapen gradua eta partaidetza gradua aztertu beharko lirateke. Eta azkenik penaren eta beste ondorioen zehaztapena letorke. Bai *gradu*en bai delituaren ondorio juridikoen oinarritzko azalpenerako zuzenean eskemetara igortzen dugu (**ik. 1.1.2.4 eta hurr.**). Hiru atalok ikusirik kasuaren azterketa bukatutzat jo daiteke, baina eman ditzagun beste aholku batzuk, kasuaren irtenbidea erredaktatzeari buruzkoak. Gero, berriro ere, delituaren osagaien eskemara itzuliko gara, are sakonago kategoria orokorrekin lotutako oinarritzko beste azalpenak emateko.

1.1.1.3. HIRUGARREN FASEA: KASUAREN AZTERKETA JURIDIKOA ERREDAKTATZEA

---

³ Sistema honen ezaugarriak hauek dira: sistema bereizgarria –bereizketak egiten dituen-, mailakatua eta ez-konmutatiboa (osatzen duten elementuen ordena aldatuz gero, ez du emaitza berberarik ematen, elementuak elkarren trukatzekoak ez direlako).

Kasu praktikoko guztien helburua ekintzaren parte-hartzaileen erantzukizunak zehaztean datza. Hori **idatziz** eman beharra dago eta horretarako honako alderdi hauek kontuan hartu beharko dira ikuspegi formaletik zein materialetik:

- 1.- Kasu praktikoa ezin da hitzez hitz berriro ere errepikatu. Hau batez ere ekintzaren apartatuen kontuan hartzeko da: hobe da, datuen aukeraketa jakin bat egitea puntuz puntu, garrantzitsuenak azpimarratuz.
- 2.- Parte-hartzaile bakoitzaren erantzukizuna bereizirik zehaztu beharko da: beraz apartatu desberdinetan —formalki desberdinetan— argitu beharko da egile bakoitzaren eta partaide bakoitzaren azterketa.
- 3.- Delituaren kategoria bakoitza apartatu batean formalki bereizita azaldu behar da eta parte-hartzaile bakoitzari kategoria guztien azterketa dagokie: ez itzazu batu ekintza desberdinak edo parte-hartzaile desberdinen azterketak.
- 4.- Kasu bakoitzean arazorik nagusia identifika behar da eta sakonki aztertu. Proporzioa gorde behar da, arazo nagusiari ematen zaion denbora zein espazioaren eta bigarren mailako arazoei ematen zaizkien artean.
- 5.- Arazo juridikoei irtenbidea ematerakoan argudiatu egin behar da: argudiorik gabe benetako ebazpenik ez dago. Ezin da asertiboa izan, hau da, baieztapen hutsen bitartez kasua ebazti: argudioak eman beharko dira beti.
- 6.- Argudioak ematerakoan beti argitu behar da, ea argudio dotrinala, argudio jurisprudenziala edo norberaren argudioa den.
- 7.- Artikuluen erreferentziak egiterakoan ez transkribatu literalki artikuluko osoa.
- 8.- Erabiltzen den hizkuntzari dagokionez argia eta zehatza izan behar du, hizkuntza juridiko-penala erabiliz (ekintza deskribatzerakoan, berriz, hizkuntzak ezin du aurrez epaitu kasua: hor saihestu behar dira termino teknikoak —*lapurtu du...: ez; hobe, dirua hartu zuen indarkeriaz*—).
- 9.- Azkenik, beti azpimarratu behar dira leku bakoitzean ezartzen diren zatikako konklusiorik garrantzitsuenak eta, azkenean parte-hartzaile bakoitzaren erantzukizuna laburki eman beharko da, azkeneko konklusio gisa.

1.1.1.4. EGITE-DELITU DOLOZKOAREN AZTERKETA, ZENBAIT ELEMENTU NAGUSIRENA: BIGARREN HURBILKETA

1. Delituaren teoria orokorrak, delituen —guztien— edo delitu-multzo batzuen ezaugarri komunak biltzen eta sistematikoki aurkezten ditu. Orain **egite-delitu dolozkoari** dagozkionak besterik ez ditugu ikusiko; zuhurtziagabekeria eta ez-egite delituetan gertatzen diren berezitasunak **1.1.2.11 eta 1.1.2.12.** apartatuen eskemetan aurki daitezke.

Ezaugarriok, indarrean dagoen **zuzenbide positiboan oinarritzen dira, Zigor Kodean gehienbat.** Interpretazio desberdinak onartzen dituzte, noski, baina zuzenbide positiboak ematen duen esparruaren barruan.

2. Delituaren teoria orokorrean bi ZATI NAGUSI egin daitezke edo, beste hitzetan, bi kategoria nagusi nabarmentzekoak dira: ekintza tipikoa eta zuzenbidekontrakoa batetik —**BIDEGABEKO EGITATEA edo ZUZENBIDEKONTRAKOTASUN PENALA**— eta **ERRUDUNTASUNA edo EGOZPEN (ERANTZUKIZUN) PERTSONALA** bestetik.

Hau da, zuzenbidearen kontra aritu izana *objektiboki* baieztatzen zuzentzen den kategoria batetik eta, bestetik egindako ekintza zuzenbidekontrakoren eta egile zehatzaren arteko harremana ezartzen zuzendurikoa. Lehenengo zatian EKINTZA arduratzen gara, bigarrean EGILEEZ eta -PARTE-HARTZAILEEZ. Lehenengo zatian ekintza jakin baten zuzenbidekontrakotasun objektiboa (zehatzago esanda, intersubjektiboa) ezarri nahi da, bigarrean pertsona jakin bati erantzukizunaren egozpena, pertsonalki, esleitu nahi zaion bitartean.

3. Une honetan lehenengo kategoriaren barruan bakarrik *ekintza* (edo portaera) eta *tipikotasuna* osatzen duten zenbait azpi-osagai izango dira aztergai

3.A. EKINTZA-PORTAERA

Kategoria honen **izenaren** beraren gainean ez dago adostasunik: ekintza dotrina tradizionalak erabili (eta erabiltzen) badu ere, beste batzuek nahiago dute *portaera* edo *jarduera* hitzak eredu fisiko-naturaletik aldentzeko asmoz. Alegia ekintza zer den ere irizpide juridikoekin neurtu beharreko zerbait da, jarduera deliktibo gehienetan *ekintza* bat baino gehiago baitago (adibidez, hogeitabi labankadaz hiltzea, giza hilketa *portaera/jarduera*, bakarra).

Edonola, *portaera* delituaren teoria orokorraren lehenengo kategoria izatea, **legegilearen erabakia** da: Zigor Kodearen 10 artikulutik ondorioztatzen delako, bakarrik gizabanakoak (pertsona fisikoak) delitu egin dezakeela (<<societas delinquere non potest>>: alegia, pertsona juridikoek ezin dute teknikoki deliturik egin). Delitu egon dadin gertatu beharreko portaera, hortaz, ez da ezer *naturala*, erabaki baten emaitza *arautzailea* baizik.

Ekintza dagoen ala ez aztertu aurretik, beraz, beti **tipifikazio** jakin batetik abiatu beharko dugu. Zuzenbide penaleko kasu praktikoko baten aurrean lehenengo galdera beti izango da: Kode penalak babesten duen ondasun juridikoren bat arriskuan jarria/kaltetua izan al da? Hala bada, orduan, deskribatu beharko dugu gizabanako baten/batzuen *portaera*. Beraz: egitea edo ez-egitea ote den galdetuz gero, erantzuna tipo baten erreferentzia eman beharko da.

Dena dela, lehenengo kategoria honetan oraindik ez da **ekintza tipiko zehatza** deskribatuko, terminologia juridiko-penala saihestu behar baita. Momentuz ea *ekintza orokorra* bat egon den galdetzen da, hain zuzen, gizabanako batengandik etorritakoa, tipo baten oinarria izan daitekeena.

Estatu sozial demokratiko eta zuzenbidezkoaren ondorio logikotzat jo behar da *ekintza* kategoria hori galdatzea, izan ere horretatik zera ondorioztatzen da: barruko ekintza (pentsamendua) eta borondatezko⁴ ekintza ez dena, hau da, *helburu batera zuzentzen den (helburuzko)* ekintza ez dena, zuzenbide penaletik kanpo uztea. *Kanpoko* ekintzen gainean antolatzen da gure zuzenbide penala eta hain zuzen arauaren mezua —arauaren motibazioa— posible den giza ekintzen kasuan.

Bi funtzio betetzen ditu kategoria honek delituaren teoria orokorraren baitan:

- a) bata, **funtzio negatiboa**, desbalorazio penala merezi ez duten portaera jakin batzuk lehenengo momentutik zuzenbide penaletik kanpo uztea; hau da, alde aurretiko aukeraketa, bazterketa, barruko ekintzak eta borondatezkoak ez direnak esparru penaletik kanpora bidaliz;
- b) eta bestea, **funtzio positiboa**: oinarria ematea gainontzeko kategorientzat; honen gainean, delituaren eraikinak lurra izango duelarik: ekintza-portaera izeneko kategoria delitu ororen *gutxieneko euskarria* dugu.

3.B. TIPIKOTASUNA

Tipikotasunaren funtzioa **legezkotasun printzipioarekin** lotuta dago: ez dago deliturik alde aurretiko legeak jarduera jakin bat delituzkotzat jotzen ez duen bitartean. Guk ez dugu erabakitzen zer den delitua, legeak baizik. Horregatik kasu praktikoko baten irtenbidearen bila bagabiltza, kategoria hau aztertzerakoan beti Zigor Kodearen artikuluen zenbakia/k azaldu behar dira, manu penal berezietan dago(z)kienak, delitu baten **BEREZITASUNEN** (*tipikoa* denaren) berri ematen diguten neurrian.

Tipo mota guztietan tipo **objektiboa** eta tipo **subjektiboa** desberdindu behar ditugu: desberdintzea ezin da, ordea, zentzu absolutuan hartu:

- Tipo **objektiboan**, egileak/parte-hartzaileak egindako ekintzaren elementu tipiko objektiboak, *kanpoko elementuak* deskribatzen dira, hain zuzen, delituaren legezkotasunaren arabera (giza hilketa deskribatzen dutenak, edo lapurreta, nola aurrera eraman den, gertatutako emaitza...).

---

⁴ Bai dolozko, bai zuzenbidearen egite-delituaren, baita ez-egite delituaren ere “borondatezko” jarduerak gertatu behar dira. Ezin da nahastu “borondatezkoa” izatea eta “doloz” jardutea.

- Tipo **subjektiboan**, egilearen/parte-hartzailearen *barruko aldea* (doloa, zuhurtziagabekeria) aztertzen da baina ekintzarekiko harremanetan (ez *barruko jarrera hutsa*: pentsamenduak ez du deliturik egiten) eta EDOZEIN PERTSONA ARRUNTAREN ereduaren arabera. Tipikotasunaren alderdi subjektiboan oraindik ez dira egile jakinaren anormaltasun zehatzak kontuan hartzen, aurrez suposatuzat jotzen delarik, egilea/parte-hartzailea *normala* dela, hots, gaitasun psikiko normalak dituela edo motibatuzeko gaitasun normala duela (anormaltasunak, patologia, hortaz, sistematikoki aurrerago aztertzeak dira: erruduntasunean hain zuzen ere). Galdetzen da, zehatz-mehatz, zein motatako BORONDATEZ jardun duen egileak/parte-hartzaileak: ea ekintza egiterakoan ote zekien zer egiten zuen eta ea hori nahi ote zuen; ala *nahi gabe* aritu zen, hau da, zuhurtziagabekeriaz.

Tipo objektiboaren elementuak (egite-tipo dolozkoarenak).

- SUBJEKTU AKTIBOA: tipoa, ekintza tipikoa, aurrera eramaten duena da (egiletza/partaidetza arazo bereziak, ordea, oraindik sakontzen ez badira ere);
- TIPO MOTA. Tipoaren inguruko sailkapen abstraktuak kontuan hartzen dira hemen. Sailkapen nagusiak honako hauek dira: egite/ez-egitea; dolozkoa/zuhurtziagabekoa; emaitza-delitua/jarduera soilekoa. Emaitza-delituetan, tipoak galdatzen du, egindako ekintzaren ondorioz emaitza jakin bat sortzea, hala denboran nola espazioan ekintzatik desberdintzen dena (esaterako: lesio delitua, giza hilketa). Jarduera soileko delituetan ekintza egitearekin, emaitzarik ez badago ere, nahikoa da tipoa osaturik gerta dadin (adibidez, arma edukitze zilegia ez dena). Azken sailkapen honek garrantzi praktikoa berezia dauka, kausalitate-harremanari dagokionez, izan ere bakarrik (egitezko) emaitza-delituetan KAUSALITATE-HARREMANA baieztatu behar baita. Kausalitate-harremana, izaera fisikoa duen harremana dugu, ekintzaren eta emaitzaren artekoa. Tipo guztietan, ordea, ez da kausalitate-harremanaren elementu tipiko hura eskatzen tipo objektiboa ezarri ahal izateko: alegia, jarduera soileko delituetan eta ez-egite tipoetan ez da kausalitate-harremanik galdatzen tipikotasuna osatzeko.
- EGOZPEN OBJEKTIBOA (EZ SUBJEKTIBOA EDO PERTSONALA → ERRUDUNTASUNA): kausalitate-harreman fisikoa zenbait tipotan bakarrik galdatzen bada ere, egozpen objektiboa BETI baieztatu behar da edozein tiporen alderdi objektiboa ezartzerakoan. Honen eduki zehatza aldatuko da tipo motaz tipo mota, baina, oro har, ARRISKU-HARREMANA ezartzera zuzentzen den elementua dugu. Hau da, honen bitartez, ekintzak sortu duen arriskua, legeak debekatu nahi duen horietarikoa ote den ala ez —maila BALORATIBOAN, ez fisikoan— baieztatu nahi da. Dolozko egite-delituetan, emaitzakoetan hain zuzen, bi azpielementu baieztatzen behartzen gaitu:
  - juridikoki gaitzetsitako arrisku bat sortu den eta,
  - ea gertatu den emaitza sortutako arriskuaren gauzatzea ote den.
- ONDASUN JURIDIKO BABESTUA (ondasun juridiko-PENALA), OBJEKTU JURIDIKOA ere deitua: lege zehatzak, tipoak, babestu nahi duen objektu abstraktua da, honen identifikazioa aldezturik aurretik bereganatutako eduki teorikoen menpe dagoela (esaterako: bizitza, ondarea, ingurumena, eta abar).
- SUBJEKTU PASIBOA: babestutako ondasun edo interesaren titularra da. Kontzeptu hau bereizi behar da delituaren objektu materialaren kontzeptutik eta kaltetuarenetik (<<perjudicado>>). Azken hau, erantzukizun zibilari dagokio, izan ere, kaltetuak asko izan baitaitezke (hildakoa ez ezik, senitarteko guztiak, eta abar).
- OBJEKTU MATERIALA: baita *ekintzaren objektua* ere deitua, ekintza tipikoa fisikoki jasaten duen objektu edo pertsona dugu (hildakoa, lapurtutako dirua...).

4. Tipikotasunaren ondoko kategorian, **zuzenbidekontrakotasunean**, ikuspegia bestelakoa da: ez dira jarduera tipikoaren elementu positiboak baieztatzen, baizik eta tipikoa ematen duen ekintza noiz ez den, salbuespenez, delituzkoa. Hiltzea, esaterako, delituzkoa izan ohi da legebidezko defentsarik ez badago. Kategoriatik honetara loturik, hortaz, bidezketze-kausen azterketari ekiten zaio, debekatuta dagoenaren gaineko definizio *objektiboa* osatzen delarik.

5. Azkenik jarduera tipikoa eta zuzenbidekontrakoa izanez gero, egile edo partaidearen **erantzukizun pertsonala —erruduntasuna—** aztertzen da. Egindakoa delituzkoa dela baieztatuz, orain egindakoaren eta egilearen arteko lotura interesatzen zaigu: pertsona *normala* da delitua egin duena? Kategoriatik honetara egin denaren aurrean erantzun behar den (zigorra) ala ez erabakitzen da, subjektua *normala* ez den kasuetarako segurtasun-neurriak ezarri ahal izango direlarik.

1.1.2. ZATI OROKORREKO FUNTSEZKO ESKEMA PRAKTIKOAK

Orain aurkezten diren eskemak hurrenkera jakin baten arabera ordenaturik daude, hain zuzen arrazoi pedagogikoek bultzatutako hurrenkera.

Lehenengo hirurek (**1.1.2.1.; 1.1.2.2.; eta 1.1.2.3.**) delituaren teoria orokorraren eskema nagusia biltzen dute eta aurreneko apartatua (**ik. 1.1.1.**) horien funtsezko azalpena ematera zuzendu da. Lehenengo hiru eskema hauen ardatza doloeko egite-delituak dugu, ikuspegi historikotik begiratuta zuzenbide penalaren zientzia modernoaren sorreran egon zen *delitu-eredua* hain zuzen ere. Hiru eskemok, ordea, gainontzeko delitu-ereduetarako osagai komunak ere badakartzate bai zuhurtziagabekeria (**ik. 1.1.2.11.**) bai ez-egite (**ik. 1.1.2.12.**) eskemaren berezitasunekin harremanetan jarri beharrekoak. Delituaren teoria orokorraren logika behar bezala ulertu ahal izateko ez da, aitzitik, komeni, hasiera batean bederen, doloeko, zuhurtziagabeko eta ez-egite delituak, denak batera, estudiatzen hastea. Hobe da, lehenik eta behin, Zati orokorraren logika doloeko tipoaren esparruaren testuinguruan aurkeztea eta gero gaineratzea beste delitu-tipoek dituzten berezitasunak eta ñabardurak.

Laugarren eta bosgarren eskemak (**1.1.2.4. eta 1.1.2.5.**), dagoeneko delituaren funtsezko osagaiak eta osagai akzidentalak ikusirik, jarduera deliktiboaren graduak buruzkoak dira. Delituak, egile jakin baten buruan hura egiteko asmoa sortzen den unetik egiten den arte, *bide* bat (<<iter criminis>>) jarraitzen du. Delitu egiteko planak ez dira beti arrakastatsuak suertatzen eta agian, hala nola, hil nahi zuen arren egileak ez du hori lortzen. Garatze graduari buruzko eskemak arau nagusiak ematen dizkigu, zehazteko, kontuan hartuta delitu noraino heldu den, erantzukizun penalak nolako izan behar duen eta nondik aurrera hasi behar duen ere. Partaidetza graduak, beste ikuspegitik, jarduera deliktiboan parte hartzeko moduak jorratzen ditu eta parte-hartzaile ugari dauden kasuetarako bakoitzaren erantzukizuna nola argitu behar den inguruko arauak aurkezten ditu. Daukan garrantzi praktikoa eta zailtasun-maila ere oso altua denez gero, saiakuntzari buruzko eskema oso bat eranstean da (**1.1.2.5.**).

Delituaren osagaiak eta garapen edo partaidetza graduak ikusi ondoren hurrengo bost eskemak (**1.1.2.6.; 1.1.2.7.; 1.1.2.8.; 1.1.2.9.; eta 1.1.2.10.**) zigorrari eta, oro har, delituaren ondorio juridikoei buruzkoak dira. Hauetariko lehenengoak (1.1.2.6.) zigorraren zehaztapena era sistematikoan aurkezten du, baita zigorra ez diren segurtasun-neurri, ondorio erantsi, erantzukizun zibil eta prozesu-kostuei dagokiena ere. Lehenengo eskema honen helburua ikuspegi orokorra ematea besterik ez da, batez ere zigorraren zehaztapena taxuz aurrera eraman ahal izateko kontuan hartu behar diren arauak eta artikuluak, oinarrikoenak, bildu eta sailkatzeari begira. Bigarren eskeman (1.1.2.7.) zigor-motak azaltzen dira, Zigor Kodean nagusi diren sailkapenen arabera. Hurrengo hiru eskemak, zigorrari buruzkoak alegia, alderdi are praktikoa jorratzen zuzentzen dira: dela zigorraren zehaztapena areago sakontzeko asmoz Auzitegi Gorenaren irizpideen ikuspegia ere kontuan hartuz (1.1.2.8.), dela ordezenaren inguruko arauak era osatuagoz aztertze (1.1.2.9.), dela zigor erantsien ingurukoak zabalago aurkezteko (1.1.2.10.).

Aurkezteko falta diren gainerako eskemak bi multzotan sailka daitezke: bat, berezitasun tipikoak gaineratzen direnean eta, bigarrenik, bidezkotze-kausei buruzkoan.

1.1.2.11. eta 1.1.2.12. eskemetan, behin baino gehiagotan esan dugun moduan, delitu mota hauetan gertatzen diren zenbait berezitasun tipiko egituraturik azaltzen dira. Ikuspegi kontzeptualetik zailtasun gehiago dakartzaten delitu-ereduok, gure aburuz, *galdatzen zuten* ahalegin pedagogiko berezia, horien tipoei dagokien argumentazio-moduak errazteari begira.

Era berean, **1.1.2.13.; 1.1.2.14.; 1.1.2.15.; eta 1.1.2.16.** ataletan bidezkotze-kausei dagokien eskemak ditugu. Aurrenekoen kasuetan gehienbat tipikotasunaren inguruko alderdiak jorratu dira. Oraingo hauetan, tipikotasunaren ondorengo kategoriari ekiten zaio: zuzenbidekontrakotasun (penal)ari alegia. Bidezkotze-kausek duten ondorioetariko bat erantzukizun penala baztertzea da, babestu nahi den ondasun juridiko-penalak beste arloetako ondasunen argitan lehentasuna merezi ez duen neurrian. Hori gertatzeko, ordea, bidezkotze-kausa egon dadin alegia, ukanbehar jakin eta zorrotz batzuek gertatu behar dute. Eskemotan bidezkotze-kausen aurreuposamendu eta ukanbeharrak era sistematikoan aurkezten dira, horien ezarpena, beti ere ikuspegi praktikotik, errazteari begira.

1.1.2.1. ERANTZUKIZUN PENALAREN ESHEMA LABURTUA

DELITUAREN ELEMENTUAK

A.) FUNTSEZKOAK:

PORTAERA (EKINTZA-JARDUERA)
TIPIKOA
ZUZENBIDEKONTRAKOA
ERRUDUNA (EGOZPEN PERTSONALA-ERANTZUKIZUNA)
ZIGORGARRIA

B) AKZIDENTALAK:

ARINGARRIAK
ASTUNGARRIAK
MISTOA (BITARIKOA)

AGERTZEKO ERAK eta PARTAIDETZA

A.) GARATZE-GRADUA:

BURUTZEA
SAIKUNTZA
PRESTAMEN-EKINTZAK

B) PARTAIDETZA-GRADUA:

EGILETZA:
zuzenekoa,
bitartekoa,
egilekidetza
PARTAIDETZA:
induktorea,
ezinbesteko laguntzailea,
sopikuna

ZIGORRAREN ZEHAZTAPENA

- A.) Delituaren zigorra (61-72 artikulua)
- B.) Zigorren zehaztapenerako arau bereziak (73-79 artikulua)
  - Delitu pilaketa: erreal, ideiala
  - Delitu jarraitua
- C.) Zigor askatasun-gabetzaileak ordeztuko erak (80-89 artikulua)
- D.) Segurtasun-neurriak (95-108 artikulua)
- E.) Zigor erantsiak (54-57 artikulua)
- F.) Ondorio erantsiak (127-129 artikulua)
- G.) Erantzukizun zibila (109-122 artikulua)
- H.) Prozesu-kostuak (123-124 artikulua)

1.1.2.2. DELITUAREN FUNTSEZKO OSAGAIEN ESKEMA

1.- DELITUAREN ELEMENTUAK	
A. FUNTSEZKOAK	
BIDEGABETASUN TIPOA (PORTAERA TIPIKOA ETA ZUZENBIDEKONTRAKOA)	
POSITIBOAK	NEGATIBOAK
PORTAERA (EKINTZA-JARDUERA) TIPIKOA <u>*tipo objektiboa:</u> <ul style="list-style-type: none"> - subjektu aktiboa - tipo mota - Kausalitate-harremana (?) - <i>egozpen objektiboa</i> - ondasun juridiko babestua - subjektu pasiboa - objektu materiala <u>*tipo subjektiboa:</u> doloa/zuhurtziagabekeria eta beste elementu subjektiboak. ZUZENBIDEKONTRAKOA	PORTAERARIK EZA: indar jarkiezina, etab. ATIPIKOTASUNA <u>*tipo(zko) errakuntza (14. Art.)</u> BIDEZKOTZE-KAUSAK <ul style="list-style-type: none"> - legebidezko defentsa (20.4 art.) - beharrian egoera bidezkotzailea (20.5 art.) - Eginbehar, eskubide, ogibide edo kargua (20.7 art.)
ERRUDUNA (EGOZPEN PERTSONALA-ERANTZUKIZUNA)	
EGOZGARRITASUNA ZUZENBIDEKONTRAKOTASUNAREN KONTZIENZIA BESTELAKO PORTAERA BATEN GALDAGARRITASUNA	EGOTZEZINTASUNEZKO KAUSAK <ul style="list-style-type: none"> - anomalia edo aldakuntza psikikoa (20.1 art.) - buru-nahaste iragankorra (20.1 art.) - toxikazio osoa (20.2 art.) - adingabea (5/2000ko LO) - aldakuntza oharmenean (20.3 art.) DEBEKU(ZKO) ERRAKUNTZA (14 art.) -BELDUR GAINDIEZINA (20.6 art.) -BEHARRIZAN EGOERA ERRUGABETZAILEA (20.5 art.)
ZIGORGARRIA	
	ZIGORRA GALARAZTEN DUTEN KAUSAK <ul style="list-style-type: none"> - Kausa pertsonalak: immunitate eta desenkusa absolbitzaileak (268, 454, 480 art., etab) - Zigortzeko baldintza objektiboak.
B. AKZIDENTALAK	
<ul style="list-style-type: none"> - Inguruabar aringarriak (21 art.) - Inguruabar astungarriak (22 art.); ik. 136 art. Zigor-aurrekariaren ezerezteari dagokionez - Inguruabar mistoa -edo bitarikoa- (23 art.) 	

1.1.2.3. DELITUAREN OSAGAI AKZIDENTALEN ESKEMA (erantzukizun kriminalaren inguruabar aldarazleak)

ERANTZUKIZUN KRIMINALAREN INGURUABAR ALDARAZLE ARINGARRIAK (21. ARTIKULUA)

- 1- Salbuesle ez-osoak (osatugabea).
- 2- Mendekotasun larria.
- 3- Zoroaldia, itsualdia edo beste grinaldi bat.
- 4- Aitortzea.
- 5- Kaltea konpontzea/murritztea.
- 6- Analogikoa.

ERANTZUKIZUN KRIMINALAREN INGURUABAR ALDARAZLE ASTUNGARRIAK (22. ARTIKULUA)

- 1- Alebosia/Maltzurkeria.
- 2- Mozorroa, nagusitasun abusu edo leku zein denbora-inguruabarrak edo beste pertsona batzuen laguntzaren ondoriozko inguruabarrak aprobetxatzea (ofendituaren defentsa ahuldu edo delitugilearen zigorgabetasuna erraztekoak).
- 3- Prezioa, saria, hitzmate
- 4- Arrazakeria- nahiz bereizkeria-zioak.
- 5- Biktimaren sufrimendua handitzea (ankerkeria).
- 6- Konfiantza-abusu.
- 7- Izaera publikoaz baliatzea.
- 8- Berrerortzea.

ERANTZUKIZUN KRIMINALAREN INGURUABAR ALDARAZLE MISTO (EDO BITARIKOA) (23. ARTIKULUA)

INGURUABAR ALDARAZLEEN TEORIA OROKORRA:

- Komunikagarritasuna (65 artikulua).
- Inguruabarren jokabide orokorra (66 artikulua).
- Atxikitasuna (67 artikulua).
- Bateragarritasuna.

*****

1.1.2.4. DELITUA AGERTZEKO ERAK: IKUSPEGI OROKORRA

A. GARATZE GRADUA

PRESTAMEN EKINTZAK

Arau orokorra: zigorgabeak. Salbuespenez, ordea, zigorgarriak dira, legeak bereziki horien zigorra ezartzen duenean: hala nola, baina ez bakarrik, **konspirazio, proposamen eta probokazio/zirikatz**e kasuetan, hauen zigorra legeak aurreikusten duenean (17-18 art.).

(Beti ere, prestatu ondoren, saiakuntza edo burutzea gertatzen ez bada!!!)

SAIAKUNTZA (16 art.)

Kanpo-egintzen bidez, zuzeneko egikaritzaren hasiera dugu. Egikaritze-ekintzak, guztiak, bakarra edo gutxi batzuk aurrera eramaten ditu egileak, baina ez da burutzen, hain zuzen bere borondatez kanpoko arrazoiak direla-eta. Egikaritze bertan behera utziz gero, zigorgabe geldi liteke.

BURUTZEA

Tipoaren elementu objektibo eta subjektibo guztiak gertatzen dira. Ez da beharrezkoa delitugileak bere azken asmoa lortzea (**agortzea**)

B. PARTAIDETZA GRADUA

EGILETZA (28 art.)

Egileak dira portaera aurrera eramaten dutenak:

- beren kabuz (**egile zuzenekoa**)
- elkarrekin (**egilekideak**)
- tresnatzat erabiltzen duten beste baten bitartez (**bitarteko egilea**).

Egiletzat joko dira (egiletzaren legezko kontzeptua):

- zuzenean eta eraginkortasunez, baina esku hartu gabe, egitatea gauzatzera induzitzen dutenak (**induktorea**)
- delitua burutzeko ezinbestekoa den laguntzaren bat jartzen duena (**ezinbesteko laguntzailea**)

Egiletza-kasu bereziak: 30 eta 31 art.ak.

SOPIKUNTZA edo KONPLIZITATEA (29 art.)

Egitatea gauzatzen laguntzen dute, aurreko edo aldi bereko egintzen bitartez, baita gerokoaren bitartez ere aldeztatik agindutakoak izan badira. Edonola ere egile izatera heldu barik (**sopikuna edo laguntzaile hutsa**)

ESTALKETA (451 art.)

Ez da partaidetza modu bat, delitu independente eta autonomoa baizik. Egitate zigorgarriaren gauzatzearen berri eduki eta hurrengo moduetako batean jokatzeko datza:

- delitugileei laguntza ematea, haiek probetxua atera dezaten;
- delituaren gorputza, ondorio edo tresnak ezkutetzea;
- delitugilea ezkutetzea edo haren ihesean laguntza ematea, baldin eta funtzio publikoen abusua badago edo zenbait delitu astunetan.

1.1.2.5. SAIKUNTZARAKO IRIZPIDE PRAKTIKOAK

1 - NOIZ HASTEN DA SAIKUNTZA? PRESTAMEN ETA EGIKARITZA EKINTZEN ARTEKO EZBERDINTASUNA:

TEORIA MATERIALA, OBJEKTIBO-SUBJEKTIBOA (MIR PUIG):

1. Subjektu aktiboaren plana kontuan harturik

2. Hura baloratu behar da era *objektiboan*: hau da,

2.1. Arrisku jartze hurre-hurrekoa (<<inmediato>>): jarduerak ondasun juridikoa dagoeneko arrisku bizian jarri al du?

2.2. Ondasun juridikoarekiko lesio-hurbiltasuna (hurre-hurrekotasuna) denboraren ikuspuntutik: ba al dago beste ekintza posiblerik egikaritza tipikoaren eta egindakoaren artean? (bitarteko ekintzen teoria)

2.- SAIKUNTZAREN BEREZITASUN TIPIKOAK —16 art.— (ELEMENTUAK):

1. TIPO OBJEKTIBOA:

1.1. EMAITZA GERTATZERIK EZ

1.2. EGIKARITZA EKINTZA BAT EDO BATZUK

1.3. BORONDATEZKO BERTAN BEHERA UZTERIK EZ

2. TIPO SUBJEKTIBOA:

BURUTZEKO DOLOA (Zuhurtziagabekeria ez da posible)

1.1.2.6. ZIGORRAREN ZEHAZTAPENA: IKUSPEGI OROKORRA

A. DELITUAREN ZIGORRA

DELITUARENA OROKORKI

- Tipoan ezarritakoa: oinarritzko zigorra (edo zigor abstraktua)
- Zigorren sailkapena: 33 art.
- Gradu-aldaketa:
  - *goiko gradukoa: 70 art.
  - *beheko gradukoa: 71 art.
- Isuna: 51 eta 52 art.
- Beste zigorrak: 72 art. analogiaz erabiltzekoa.

DELITUAREN GRADUA

- Garatze-gradua:
  - *burutzea: legean ezarritako zigorra (61 art.)
  - *saiakuntza: gradu bat edo bi gutxiagoko zigorra, arriskutsutasun eta egikaritza mailaren arabera (62 art.). Salbuespena: 64 art.
- Partaidetza-gradua:
  - *egilea: legean ezarritako zigorra (61 art.)
  - *sopikuna: gradu bat gutxiagoko zigorra (63 art.). Salbuespena: 64 art.

INGURUABAR ALDARAZLEAK

- Aringarri eta astungarrien jokabide arrunta (66 art. 1, 2 eta 3 arauak)
- Gradu bat edo bitan zigorra beherarazi egin dezaketenak:
  - *bi aringarri edo gehiago, edo aringarri oso kualifikatu bat (66.4 art.)
  - *salbuesle ez-oso (osatugabea) (21.1/68)
- Isunak: epaile-erabakimena, egindako kaltea, lortutako etekinaren balioa, inguruabarrak eta, batez ere, delitugilearen egoera ekonomikoa kontuan hartuz (52 art.)

B. ZIGORRAREN ZEHAZTAPENERAKO ARAU BEREZIAK

-ARAU OROKORRA (73 art.)

Zenbat delitu, hainbat zigor, denak batera betetzeko ahal bada.

-DELITU JARRAITUA (74 art.)

- *Arau orokorra: lege-urratze astunenaren zigorra, bere goiko erdian
- *Ondasunaren aurkako urratzeetan: eginiko kalte osoa kontuan edukiko da eta, egitateak astuntasun handi eta nabarmenekoak izateaz gain, pertsona multzo handi bat kalteturik suertatuko balitz, orduan zigorrak gradu batean edo bitan gora egingo luke.

-DELITU-PILAKETA ERREALA (73, 75, 76, 78 art.)

Zenbat ekintza, hainbat delitu. Zigorrak:

- *bateragarriak direnean: denak batera eta osorik bete behar
- *bateraezinak direnean: elkarren segidan, astunenaren hirukoitza eta beti ere gehienez 20 urteko muga gainditu ezin delarik. Salbuespenak: 76.1 eta 78 art.

-DELITU-PILAKETA IDEALA (77 art.)

Portaera bakar bat, hainbat delitu. Edo beste delitua gauzatzeko bidea izan den delitua.

Zigorra: astunena, bere goiko erdian edo, mesedegarriagoa izatekotan, zigor guztien batuketa.

C. ZIGOR ASKATASUN-GABETZAILEAK BETEARAZTEKO ORDEZKO ERAK

- **Baldintzapeko kondena** edo zigor askatasun-gabetzaileen betearazpena etetea:

- *gaixotasun sendaezina (80.4);
- *bi urte arteko zigorra, aurrekari penalik gabe (80.1/81);
- *hiru urte arteko zigorra, drogamenpekotasunagatik egin bada delitua (87 art.).

Betekizun bereziak: 83 eta 87 art.

- Espetxealdi urtebete artekoa (88.1 art.) edo, salbuespenez, bi urte artekoa **ordeztea**:
  - *asteburuko atzipenaldia
  - *isuna
- Asteburuko atzipenaldiak **ordeztea** (88.2 art.)
  - *isuna
  - *gizartearentzako lanak
- Atzerritarrentzako: sei hilabete artekoak, **kanporatzea** (89 art.)

D. SEGURTASUN-NEURRIAK

- Noiz:
  - ***salbuesle osoaren** kasuan: 20.1,2,3 art./101, 102, 103 art.
  - ***salbuesle ez-osoaren** kasuan: 21.1/20.1,2,3 art./104 art.
- Bikarriotza-sistema: 99, 101, 102, 103, 104 art.
- Adingabeen kasuan**: 19 art./Urtarrilaren 12ko 2/2000 Lege Organikoa

E. ZIGOR ERANTSIK

- Epaian berariaz kondenatu beharra dago (56 art.)
- Zigor nagusiaren iraupen bera (55 art.)
- Zigor nagusi bakoitzari dagozkionak (55, 56, 57 art.)

F. ONDORIO ERANTSIK

- Konfiskazioa (127, 128 art.)
- Enpresa, elkarte, eta abarri dagozkienak (129 art.)

G. ERANTZUKIZUN ZIBILA

- Erantzukizun zibila duten pertsonak (116, 122 art. eta 1. Xed. Derg.: 20.1 art. ZK zaharrekoa)
- Noraino heltzen da erantzukizun zibila (109 eta 115 art.)

H. PROZESU-KOSTUAK

- Nortzuei ezartzen zaizkien (123 art.)
- Barne biltzen direnak (124 art.)

1.1.2.7. PENA-SISTEMA: IKUSPEGI OROKORRA

Egungo lege-arauketa

1. **Zigor Kode berriaren** lehenengo liburuaren III. TITULUAk honako izena du: "ZIGORRAK" (32 art. eta hurr.).

Aipatu tituluak hiru kapitulu ditu:

- I. Kapituluak: Zigorrak, zigor-motak eta ondoreak.
- II. Kapituluak: Zigorren ezarpena.
- III. Kapituluak: Zigor askatasun-gabetzaileak betearazteko ordezko erak

Lehenengoan zigor-mota bakoitzaren edukia deskribatzen da, 32tik 60 arteko artikuluetan.

2. Asteburuko atzipenaldiaren kasuan eta gizartearentzako lanaren kasuan, Zigor Kodeaz gain, **Apirilaren 26ko 690/1996ko Errege-Dekretua** kontuan eduki behar da (<<Real Decreto 690/1996, de 26 de Abril, por el que se establecen las circunstancias de ejecución de las penas de trabajo en beneficio de la comunidad y arresto de fin de semana>>).

Sailkapen nagusiak

Hiru dira, 32 eta 33 artikuluetan ezartzen diren sailkapenak.

1.- Ukitzen den ondasun juridikoaren arabera zigorrak hurrengo mota honetakoak izan daitezke (32 art.):

- * zigor **askatasun-gabetzaileak** (<<pena privativa de libertad>>),
- * **beste eskubide batzuez gabetzekoak** (<<pena privativa de otros derechos>>),
- * **isuna** (<<multa>>).

2.- Zigorra **nagusia** (<<principal>>) edo **erantsia** (<<accesoria>>) izan daiteke⁵: lehenengoa delituari zuzenean ezartzen zaion zigorra dugu; bigarrena, berriz, zigor nagusi batekin lotuta doan pena da (ZKaren 54 artikulua eta hurr.).

Zigor erantsietarako kondenak beti berariazkoa izan behar du: hau da, epaileak/auzitegiak, zigor nagusiarekin lotuta doan pena, beti epaian espresuki aipatu eta zehaztu behar du (79 artikulua). Hala egin ezean, ezingo da inolaz ere ulertu erruztatua inongo zigor erantsira kondenaturik dagoenik.

3.- Penaren izaera eta iraupenaren arabera sailkapen hirukoitza egitea badago (33 artikulua):

- * zigor **astuna**,
- * zigor **ez hain astuna**,
- * zigor **arina**.

Ukitutako ondasun juridikoaren arabeko zigorren zerrenda

ZIGOR ASKATASUN-GABETZAILEAK (35 artikulua)

- * ESPETXEALDIA (36 artikulua)
- * ASTEBURUKO ATZIPENALDIA (37 artikulua)

---

⁵ 32 artikulutik ondorioztatzen den sailkapena.

* ISUNA EZ ORDAINTZEAGATIKO ERANTZUKIZUN PERTSONAL SUBSIDIARIOA (53 artikulua)

BESTE ESKUBIDE BATZUEZ GABETZEKO ZIGORRAK (39 artikulua)

*ERABATEKO DESGAIKUNTZA <<inhabilitación absoluta>> (40, 41 artikulua)

*DESGAIKUNTZA BEREZIA <<inhabilitación especial>>:

enplegu eta kargu publikorako, lanbide, ogibide, industria nahiz merkataritzarako, guraso-ahalaren eskubide edo tutoretza-, zaintza- nahiz kuradoretza-eskubideetarako, edota hautagai izateko eskubiderako (40/42, 44 eta hurr.).

*ENPLEGU EDO KARGUALDI PUBLIKOAREN ETENDURA
<<suspensión de empleo o cargo público>> (40/43 artikulua)

*ZIKLOMOTORRAK EDO MOTORDUN IBILGAILUAK GIDATZEKO ESKUBIDEAZ
GABETZEA

<<privación del derecho a conducir vehículos a motor o ciclomotores>> (40/47.1 artikulua)

*ARMAK EDUKITZEKO ETA ERAMATEKO ESKUBIDEAZ GABETZEA
<<privación del derecho a la tenencia y porte de armas>> (40/47-2)

*LEKU JAKIN BATZUETAN BIZILEKUA IZATEKO, LEKU HORIETARA JOATEKO
ESKUBIDEAZ GABETZEA, EDO TA BIKTIMARENGANA (EDO SENIDE EDO BESTE
PERTSONENGANA) HURBILTZEKO EDO HORIEKIN KOMUNIKATZEKO DEBEKUA
<<privación del derecho a residir en determinados lugares o acudir a ellos, o de aproximarse a la víctima
(...) familiares u otras personas o de comunicarse con ellos>> (40/48)

* GIZARTEARENTZAKO LANAK (40/49)

ISUNA (50, 51 eta 52 artikulua)

1.1.2.8. ZIGORRAREN ZEHAZTAPENA: IKUSPEGI PRAKTIKOTIK (AUZITEGI GORENAREN IRIZPIDEAK)

1)- ABIAPUNTUA: 61 art. (OINARRIZKO PENA EDO ZIGOR ABSTRAKTUA)

2)- 62, 63 (64) art.: GARAPENA (SAIAKUNTZA)-PARTAIDETZA:GRADUAK BEHERA (I)

- GRADUAK GORA ETA BEHERA: 70.1 art.
  - BEHERA: 70.1.2
  - GORA: 70.1.1
- GRADUAK BEHERA (II):
  - ARINGARRI OSO KUALIFIKATUA: 66.4 art.
  - SALBUESLE EZ-OSOA (OSATUGABEA): 21.1/68 art.
- GORAKO GEHIENENKO MUGA: 70.2 art.
- BEHERAKO MUGARIK EZ: 71 (88-80) art.

3).- INGURUABARREN JOKU OROKORRA: GOIKO ETA BEHEKO ERDIA

- aringarri eta astungarriak edo ez batzuk ezta besteak ere (66.1)
- aringarri bat, bakarra (66.2)
- astungarri bat edo batzuk (66.3)

PENAREN ZEHAZTAPENA: ADIBIDEA

(giza hilketa, sopikun eta aringarri bat: aitorpena)

OP-----138 art.-----10-15 u. (espetxealdia)

GG-----61 art.----- “

PG-----63/70.1.2 art.-----5-10 u.

I-----21.4/66.2 art.-----5-7,5 U.

PZ-----5 urteko zigorra

ARAU BEREZIAK: DELITU PILAKETAK:

- ERREALA: 73 art. eta hurrengoak
- IDEALA: 77 art.
- DELITU JARRAITUA: 74 art.

Noiz ezarri behar da 66 artikulua? KASU BEREZIAK (I)

- 62 ETA GERO: 66? BAI
- 63 ETA GERO: 66? BAI
- 21.1/68 ETA GERO: 66?
  - Dot.: EZ
  - AG:
    - GRADU BAT eta gero: BAI
    - BI GRADU eta gero: EZ (BAI)

Noiz ezarri behar da 66 artikulua? KASU BEREZIAK (II)

- 62 eta 66.4 (+63): posible da, eta ohikoa
- 62 eta 68 (+63): posible da, eta ohikoa
- 66.4 eta 68 (+62,63): posible da (ez-ohikoa)

FALTAK:

61-72 EZ:638 art.

ISUNA

- ARAU OROKORRA: 50 art.
(66 art. : BAI)
- SALBUESPENA: 52 art.
(66 art. : EZ)
- ORDAINDU EZEAN: 53 art.: Erantzukizun pertsonal subsidiarioa

1.1.2.9. ORDEZPENA (88 art.)

- **Helburua:** iraupen laburreko pena askatasun-gabetzailearen alternatiba izatea, batez ere aurrezaintza bereziaren arazoitan oinarriturik (kodean konpontzeari berebiziko garrantzia ematen zaio).

-**Erabakimena:** epaileak/auzitegiak erabakitzen du, ordezpena ezartzen duen ala ez (<<podrán sustituir>>).

- Aldez aurretik alderdi guztiak entzun behar dira.
- Erabakia epaian bertan edo epaia eta gero (<<posteriormente en auto motivado>>) baina zigorraren betearazpena hasi aurretik hartu ahal da.

-**Ordezpena urratuz gero** (88.3 artikulua), ordeztutako pena beteko da, dagoeneko betetakoa, emandako neurketa-irizpideen arabera, deskontatuz. Urratzea ez da, halere, kondena-urraketaren delitutzat joko⁶.

-**Ordezpenaren betearazpena etetea (baldintzapeko kondena):** bata ala bestea ezartzeko irizpiderik ez du kodeak ematen. Epaileak erabakitzen du noiz aplikatu behar den bata eta noiz bestea, aurrezaintza bereziaren arazoitan oinarriturik. Teoriaz biak batera aplikatu daitezke (ordeztu ondoren, eteteari ekinez).

-**Presoaldiaren** pena ordeztua denean, 83 artikulua **betebeharraren bat edo batzuk** ezarri ahal izango dira⁷.

-Ezin da **ordezpenaren ordezpena** egin (88.4): arau honen helburua zigorraren desagertzea saihestea da. Edonola ere, ikusi dugun bezala, ordezpena eta betearazpenaren etendura (80 art. eta hurr.) bateragarriak dira, eta horrek zigorra desagertzea ekar dezake, 88.4 artikulua nahi ez duena beste bide honetatik gauzatzeko arriskua dagoelarik.

ESPETXEALDIAREN ORDEZPENA: ERREGIMEN ARRUNTA (88.1)

-Presoaldia ezin da **URTE BAT** baino luzeagoa izan (urte bat, pena zehatza)⁸;

-Kondenatua ezin da **ohiko erruztatua** izan (Ohiko erruztatuaren definizioa: 94 art)⁹;

-Presoaldiaren ordeza, **asteburuko atzipenaldia edo isuna** ezarri ahal izango da:

Neurketa-irizpideak (<<bihurtze-moduluak>>):

- Asteburuko atzipenaldiaren kasuan: presoaldi-astebete bakoitzeko 2 asteburu
  - ez du 37.1 artikulua mugak jokatzen
  - urte bat: 360 egun; 51 astebete (ik. 50 art.)
- Isunaren kasuan: presoaldi-egun bakoitzeko 2 kuota (isuna ez ordaintzeagatik erantzukizun pertsonal subsidiarioaren kasuan erabiltzen den irizpide-neurketa berbera: 53 art.).

⁶ 468 artikulua eta hurrengoak.

⁷ Hauetariko bat urratuz gero, besteren bat ezarri ahal da, urratutakoaren ordeza edo, besterik gabe, betebeharra etenda utzi (84 artikulua analogiaz).

⁸ Pena batzuk batera egonez gero (oraindik betearazi gabekoak) batu behar dira eta urtebete baino gehiago izanez gero, ez da aplikatuko (hala nola, delitu-pilaketa erreala kasuan...).

⁹ Hiru delitu edo gehiago egin izana galdatzen da "ohiko erruztatua" izateko, delituok kapitulu berekoak badira, bost urte arteko epean egin badira eta horien ondorioz jadanik kondena jaso bada.

ESPETXEALDIAREN ORDEZPENA: ERREGIMEN BEREZIA (88.1, 2. lerroaldea)

Gainontzeko gutzia berdin mantentzen dela, **2 urteko** presoaldiak ordeztu ahal dira: beti ere, salbuespenez, aurrezaintza eta gizartean birsartzeko helburuak bereziki balioztatu ondoren.

ASTEBURUKO ATZIPENALDIAREN ORDEZPENA (88.2)

Edozein iraupen edukirik, ordeztu ahal da.

Honen ordeztze:

- isuna ezar daiteke: asteburu bakoitzeko, 4 kuota¹⁰ edo
- gizartearen aldeko lanak: asteburu bakoitzeko 2 egun.

Kodeak kondenatuaren alde aurretiko **onarpena/ados egon beharra** galdatzen badu ere, horrek gizartearentzako lanaren kasuan besterik ez du jokatu behar.

---

¹⁰ Ez du 50.1 artikulua mugak jokatzen.

1.1.2.10. ZIGOR ERANTSIK

Pena **nagusia** (<<principal>>) edo **erantsia** (<<accesoria>>) izan daiteke¹¹: lehenengoa delituari zuzenean ezartzen zaion pena dugu; bigarrena, berriz, **pena** nagusi batekin lotuta doan pena da (KParen 54 artikulua eta hurr)¹².

Pena erantsia **ondorio erantsietatik** bereizi behar da. Ondorio erantsiak Kode penaleko I. liburuaren VI. tituluaren aurreikusita daude (127 art. eta hurr.), bertan **konfiskazioa** eta **enpresa edo pertsona juridikoentzako neurriak** arautzen direlarik. Ondorio erantsiak ez dira penak, zeren eta penak dituen helburuetako bat ere betetzen ez baitute (ez ordainketa ezta aurrezaintza ere).

55 ARTIKULUA

Aipatu definiziotik abiatuta, benetan erantsia den pena bakarra 55 artikuluan ezarritako **erabateko desgaiuntza** dugu, 10 urte edo gehiagoko espetxealdiarekin automatikoki lotuta doa-eta.

Erabateko desgaiuntzak eduki hirukoitza du (41 artikulua):

- 1.- penatuak dituen ohore, lanbide eta kargu publiko guztiak **betiko kentzea** (<<privación definitiva>>¹³), hauteskunde bitartez lortutakoak izanda ere;
- 2.- aipatu ohore, kargu eta eskubideak lortzeko gaitasunik eza, kondenak irauten duen bitartean;
- 3.- kargu publikoetarako hautatua izateko eskubideaz gabetzea, kondenak irauten duen bitartean.

Pena honen edukia inoiz ez da aldatzen, pena nagusi nahiz erantsi gisa ezarria izanagatik. Iraupena bai aldakorra dela, erantsia denean, beti pena nagusiaren iraupen berekoa izango baita (33.6 art.)¹⁴.

56 ARTIKULUA

Artikulu honetan aurreikusten diren penak ezarri ahal izateko ezinbestekoa da **kentzen den eskubideak delituarekin zerikusi zuzeneko izatea**. Esaterako: erostetxe handietako zinpeko zaindari batekin lantokian bertan lapurreta egiten badu, lanbide (pribatuaren) desgaiuntza ezarri ahal izango zaio.

Beraz, zigor erantsiak ez dira automatikoki ezartzen. Horregatik, pena astunago batekin automatikoki lotuta ez doazen neurrian, erantsitasuna galtzen da. Ez dira pena erantsiak, pena **konposatuak** (<<compuestas>>) baizik, nolabait klausula orokor baten bitartez (56 art.) zenbait delitutarako aurreikusiak.

Zigor hauen iraupena ere zigor nagusiaren berbera dugu (33.6 art.).

57 ARTIKULUA

Delitua egin zen lekura itzultzeko debekua edo biktimak edo familiak duten bizilekura joatekoa, biktimologiaren testuinguru berrian kokatu behar dira. Saihestu nahi da, zenbait delitu pertsonaletan, delitua egin eta oso denbora gutxian, delitugileak eta biktimak elkar ikustea.

Teoriaz pena nagusia eta erantsia izan badaiteke ere, praktikan erantsia besterik ez da, izan ere, ez dago aurreikusita nagusi bezala Kode penal berrian inongo delitutan, ezta faltetan ere.

---

¹¹ 32 artikulutik ondorioztatzen den sailkapena.

¹² Pena erantsietarako kondena **beti** espresuki ezarri da: hau da, epaileak/auzitegiak, pena nagusiarekin lotuta doan pena, beren beregi aipatu eta zehaztu beharko du (79 artikulua).

¹³ Hau da, kondenaren ondoren berreskura ezina.

¹⁴ Pena nagusia denean, iraupena dagokion delituaren menpe dago, iraupen gutxienekoa eta gehienekoa, 40 artikulua arabera, 6 eta 20 urte bitartekoa delarik.

Pena honen erantsitasuna are eztabaidagarriagoa da, **pena** batekin lotuta ez doan neurrian. Lotuta doa, aitzitik, delitu batekin. Argitasun handiagoz, pena konposatu baten aurrean aurkitzen gara, klausula orokorraren bitartez ezarritakoa.

Pena honek beste berezitasun garrantzitsu bat dauka: bere iraupena ez dela pena nagusiarena. Beraz, 33.6 artikulua salbuespena dugu, epaileak erabakimenez erabaki beharko duelarik iraupena, beti ere 5 urteko gehieneko muga errespetatuz.

Pena honen betearazpena¹⁵ ez da etengo, penatuak irteteko baimena, presondegizko onurak (<<beneficios penitenciarios>>) edo indultua eskuratuko balitu ere, bestela penaren zentzua galduko litzateke eta.

---

¹⁵ Kondena ezartzen den unetik hasten dena, presoaldia batera bete beharko balitz ere.

1.1.2.11. ZUHURTZIAGABEKERIAZKO TIPOAREN ESKEMA

TIPO OBJEKTIBOAREN berezitasun tipikoak

1. KONTUZKO ARAUAREN URRATZEA (EKINTZA-GAITZESPENA).

1.1. **Barruko kontuzko araua:** arriskuaz aldeztetik jabetuzea/ aurreikusitako beharra.

1.2. **Kanpoko kontuzko araua:**

- ekintza arriskutsu jakin batzuk aurrera eramanez ezina;
- prestatu beharra edota informazioa edukitzea beharra;
- egoera arriskutsuetan arretaz aritu beharra.

BAREMOA:

- gizabanako arrunta (pertsonek arrunta);
- ex ante: aldeztetik aurretiko ikuspuntua;
- egilearen egoera zehatzean;
- egilearen ezaugarri zehatzak;
- egilearen ezaguera zehatza.

2. EMAITZAREN EGOZPEN OBJEKTIBOA (EMAITZA-GAITZESPENA).

2.1. Kausalitate-harremana: baldintzen baliokidetzaren teoriaren arabera.

2.2. Arrisku-harremana:

2.2.1. Arrisku tipikoa sortzea: dagoeneko ekintza-desbaldioan baiezaturik.

2.2.2. Emaizta, sortutako arriskuaren gauzatzea izatea.

TIPO SUBJEKTIBOAREN berezitasun tipikoak

1. Zuhurtziagabeko ekintzaren ezaguera izatea eta hura (ez emaitza) nahi izatea; elementu positiboa (kulpa kontziente ala inkontziente).

2. Gertatutako emaitza nahi ez izatea: elementu negatiboa.

1.1.2.12. EZ-EGITE TIPOAREN ESKEMA

EZ-EGITE HUTSAREN berezitasun tipikoak

TIPO OBJEKTIBOA (bai dolozkoa, bai zuhurtziagabekeriazkoa denean)

1. Egoera tipikoa.
2. Portaera jakin bat ez egotea.
3. Ekintza egiteko gaitasuna.

TIPO SUBJEKTIBOA (bakarrik dolozko tipoetan)

Dolua jarduera pasibo edukitzeko (edo horretan irauteko) erabakian datza, jakitun izanik horren bidez tipoa osatu ahal izan daitekeela.

EZ-EGITEARENGATIKO EGITEAREN berezitasun tipikoak

TIPO OBJEKTIBOA

1. Egoera tipikoan : BERME-EGOERA baieztatu behar;
2. Portaera jakin bat ez egoteaz gain : EMAITZA gertatu behar;
3. Ekintza egiteko gaitasunaz gain : EMAITZA SAHIESTEKO GAITASUNA

BERME-EGOERA MOTAK:

1. Ondasun juridikoaren babes-funtzioa:

- 1.1. Familia-harreman hertsia baten existentzia.
- 1.2. Arrisku-komunitatea.
- 1.3. Babes-funtzio baten onarpen borondatezkoa.

2. Arrisku-iturri baten kontrol-funtzioa:

- 2.1. Aldez aurretik jardutea.
- 2.2. Norberaren menpe-eremuan kokatutako arrisku-iturriak kontrolatu beharra.
- 2.3. Beste pertsonen jardueragatiko erantzukizuna.

1.1.2.13. LEGEBIDEZKO DEFENTSAREN ESKEMA

ERASOA (funtsezko ukanbearra: hau barik, ezin da salbuesle ez-osoan estimatu).

-**Ondasun juridiko indibidualen** kontrakoa: normalean biziaren edota osasuna/osotasun fisikoaren kontrakoa, baina beste edozeinen kontrakoa ere (ondare eta etxebizitzaren kasuetan lege-arauketa berezia).

(muga-kasuetan: erasotzailea errugabea da, edo desproporzio nabaria... alde egin behar)

-**Erasoa** fisikoa ala ez, pertsona batengandik datorrena, dolozkoa ala zuhurtziagabekoa, egite edo ez-egitearen bitartez, burutua ala saiatutakoa.

-Bidegabekoa, hots, **zuzenbidekontrakoa**: bi teoria. Bat: delitua bakarrik (portaera tipikoa eta zuzenbidekontrakoa, penala). Bi: edozein ekintza zuzenbidekontrakoa (penalaz gain, baita bidegabe zibila, eta abar ere).

-**Hurre-hurrekoa edo aldi berekoa**: (premia abstraktua-gehiegikeria hedatzailea). Erasoa bukatu bada, ezin da legebidezko defentsa inbokatu.

-**Benetakoa**: bestela, legebidezko defentsa putatiboa (edo gehiegikeria putatiboa, legebidezko defentsan), tipozko ala debekuzko errakuntzaren moduan (14 art.) tratatu beharrekoa.

-**Liskarraren** kasuan ezin da legebidezko defentsa estimatu (salbuespenak egon daitezke).

Erasoaz defendatzeko edo hura saihesteko zentzuzko beharrezana (salbuesle ez-osoan estima daiteke, desproporzioa izugarria ez bada).

-**Premia zehatza** (gehiegikeria intentsiboa): kalterik txikiena eragin behar da defentsa egiterakoan (neurtzeko irizpideak: ex ante, gizabanako arrunta neurbide, egile zehatzaren ezaugarriak eta jakintza zehatza kontuan harturik baita egoera zehatzean gure burua kokaturik ere). Azterketa: *gutxi gora beherakoa* izan behar (tentsio handiko egoerak dira eta).

-**Elementu subjektiboaz**: hots, doloz (barruko motibazioa ez da erabakigarri).

Defendatzailearen aldetik probokazio/zirikatzeko nahikorik eza (salbuesle ez-osoan estima daiteke).

Erasoa aurreko probokazio baten erantzun normala bada, orduan ez dago legebidezko defentsa estimatzerik.

1.1.2.14. BEHARRIZAN EGOERAREN UKANBEHARRAK

1.- FUNTSEZKO UKANBEHARRA: BEHARRIZAN-EGOERA IZATEA

Horretarako:

1.1. Arrisku-egoera gertatu behar da:

a. Arriskua:

- hurre-hurrekoa (hurre-hurrekotasuna ezartzeko irizpideak: *ex ante*, gizabanako arruntaren ezagueraz baita pertsona zehatzarenaz ere, azken honen egoera zehatzean kokaturik) eta
- benetakoa (bestela, premiazko egoera putatiboa gertatzen da).

b. Kalte edo gaitza:

- kaltea zer den balioesteko irizpide juridiko-soziala;
- norberarena edo beste batena izan daiteke (beharrizanerako laguntza), ondasun juridiko supraindividualak ere defendagai direla.

1.2. Premiazkotasuna (erreakzionatzeko premia abstraktua).

1.3. Elementu subjektiboa.

GAINONTZEKO UKANBEHARRAK (KPN ESPRESUKI AIPATUAK DIRENAK)

2.- ERAGINDAKO KALTEA/GAITZA EZIN DA SAHIESTU NAHI DENA BAINO HANDIAGOA IZAN.

Jokoan dauden ondasun juridikoak ez, baizik eta kalteak konparatu behar dira, irizpide kualitatiboetan —duintasun balioa bereziki kontuan harturik— oinarritu beharra dagoela.

3.- BEHARRIZAN EGOERA SUBJEKTUAK ASMOAREKIN ERAGIN EZ IZANA.

-Beharrizan-egoera sortzea ez da nahikoa: arrisku-egoera bera, alegia, interesen elkarjotze bera aldez aurretik doloz sortu bada ezingo da gero bidezkotze-kausa hau argudiatu.

-Asmoz diharduen subjektua, beharrizanerako laguntzaren kasuan, laguntzailea da.

4.- BEHARRIZANA DUENAK, BERE BURUA, SAKRIFIKATZEKO BETEBEHARRA EZ IZATEA BERE OGIBIDE EDO KARGUA DELA ETA.

1.1.2.15. EGINBEHAR BAT BETETZEA (kargu publikoen kasua)

Aurresuposamendua: penala ez den lege batek, ondasun juridiko batean kaltea egiteko eginbearra;

- Eginbearra berezia, espezifikoa, izan behar (esaterako, atxilotzekoa);
- Eginbearra legezkoa izan behar da: ukanbeharrak legezatasun hori ziurtatzeko dira.

Ukanbehar subjektiboa

- 1.- Dagokion kargua izatea (esaterako, polizia);
- 2.- Kargua egikaritzen aritzea (<<competencia funcional>> izenekoa).

**Ukanbehar materiala:
eginbeharraren muga objektiboak**

Premiazkotasunaren eta proportzionaltasunaren printzipioak (mugak) errespetatu behar:

- premia abstraktua: funtzio publikoa aurrera eramateko premia egon behar (ez da kargu publikoaren kontrako erasorik behar);
- premia zehatza: proportzioa (egindako delituaren menpe).

Errakuntza

-normalean, bidezkotze-kausa baten egitatezko aurresuposamenduei buruzko errakuntzaren tratamendu orokorra;

-proportzionaltasunaren ingurukoa izanez gero, gaindi daitekeen errakuntzaren kasuan: zuhurtziagabekeriaren pena, salbuesle ez-osoarekin.

1.1.2.16. ZOR DEN OBEDIENTZIA (eginbehar bat betetzearen kasu berezia)

Aurresuposamendua

- Eginbeharraren legezketasun-azterketa aginduari dagokio: ukanbeharrak, horregatik, aginduarenak dira.
- Aginduaren ukanbeharrak ZK 410 artikulutik ondorioztatzen dira, aipatu artikuluan funtzionarioen obediencia araututa dago eta.

Ukanbehar formalak

- 1.- Agintariaren eta aginduaren arteko hierarkiazko harremana egon beharra;
  - 2.- Agindua emateko eskuduntza (materiala) eta menpekoari agintzekoa (eskuduntza pertsonala), beti ere eskuduntza abstraktua izan behar delarik hau da, ekintza-mota agintzekoa;
  - 3.- Aginduak, legezko formalitateak bete behar ditu (ekintza deuseza egiten dutenak hain zuzen ere).
- Horietariko edozein ukanbehar formal falta izanez gero ezin da salbuesle ez-osoan ere estimatu.

Ukanbehar materiala

Aginduaren zuzenbidekontrakotasuna oso agerikoa izanez gero, ez da betetzekoa (betez gero, delitua dago, zor den obediencia ezin da argudiatu; esaterako, hiltzeko agindua).

Agerikotasuna ezartzeko irizpidea: itxuraren teoriatik, *ex ante*, egile zehatzaren ezaugarriak eta ezaguera (ez iritzia) egoera zehatzean kontuan harturik, gizabanako arrunta neurbide dela.